

เอกสารภาษาไทย

1.1 เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้อภิพิมพ์

กองหอสมุดแห่งชาติ. จกหมายเหตุรัชกาลที่ 4 จ.ศ.1226 เลขที่ 119, จ.ศ.1228
เลขที่ 101

____. จกหมายเหตุรัชกาลที่ 5 จ.ศ.1232 เลขที่ 1918

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ กระทรวงเกษตราธิการ

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 3.1/12, /12(1), /12(46), /14

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 3.2/28

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 3.3/5

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 4/1

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 4/5

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 5.1/2

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 9/5, /9เล่ม 2

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 9.2/25, /52กล่อง 3

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 9.4/1

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 11/4 เล่ม 1, /116

____. รัชกาลที่ 5 กษ. 12.2/8

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงเกษตราธิการ

____. รัชกาลที่ 5 กส. 3.3/36

____. รัชกาลที่ 5 กส. 4/1849, /3804

____. รัชกาลที่ 5 กส. 11/29, /31, /39, /64, /66, /116, /118

____. รัชกาลที่ 6 กส. 1/2107, /2108, /2211, /2646, /2994

____. รัชกาลที่ 6 กส. 1.2/11

____. รัชกาลที่ 6 กส. 10/1288

____. รัชกาลที่ 6 กส. 11/840, /1127, /1167, /1180, /1188, /1207, /1390

____. รัชกาลที่ 7 กส. 1.2/523

____. รัชกาลที่ 7 กส. 12/1529

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ.

- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 4.5/5
- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 9.1/1
- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 9.2/27
- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 9.4/10
- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 22.2122
- ____. รัชกาลที่ 5 ค. 27/39
- ____. รัชกาลที่ 6 ค. 1/7 เล่ม 1
- ____. รัชกาลที่ 6 ค. 22.1/13
- ____. รัชกาลที่ 6 ค. 22.1/37

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงนครบาล.

- ____. รัชกาลที่ 5 น. 1.1/5 กล้อง 1, /71 กล้อง 3, /151 กล้อง 6
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 2/1, /21, /73, /80, /111
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 3.13/1
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 5.1/27 กล้อง 3
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 5.2/5 กล้อง 1
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 5.4/11
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 5.7/108, /111, /118, /119, /131 กล้อง 6
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 5.8/32 กล้อง 2
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 8.1/3 กล้อง 1, /70 กล้อง 2, /477 กล้อง 15
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 18.1/2 กล้อง 1
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 18.1 ค/1, /11, /12, /19
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 18.3/56
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 43.1/91 กล้อง 5, /123 กล้อง 7, /126 กล้อง 7,
/726 กล้อง 7
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 47.1/28
- ____. รัชกาลที่ 5 น. 99/78
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 1/7, /69
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 1.1ก./67
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 2/6 เล่ม 1, /16, /85

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงนครบาล.

- ____. รัชกาลที่ 6 น. 4.1/110
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 7.1/23, /38
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 7.8/1, /5, /6
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 10.2/ก./21
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 15.1/2
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 15.1 ก./11, /64, /86
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 15.2/12
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 20.3 ก./7
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 20.6/27, /87
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 20.18/17
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 27/91
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 31.1/33
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 31.3/5
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 44/10
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 99/83
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 102

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารแผนกเบ็ดเตล็ด.

- ____. รัชกาลที่ 5 น. 1.3/3
- ____. รัชกาลที่ 7 น. 1.5/41
- ____. รัชกาลที่ 7 น. 11/3

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารเขียนเล่มสารบาณสมุคพิเศษ.

- ____. รัชกาลที่ 5 พศ. 1/16 ร.ศ. 111-8

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย.

- ____. รัชกาลที่ 6 น. 1/1
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 15.1/39
- ____. รัชกาลที่ 6 น. 17/13

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย.

- ____. รัชกาลที่ 7 ม. 17/7, /10
- ____. รัชกาลที่ 7 ม. 19/2, /13
- ____. รัชกาลที่ 7 ม. 26.1/15 เล่ม 2
- ____. รัชกาลที่ 7 ม. 26.4/1 เล่ม 2, /89
- ____. รัชกาลที่ 7 ม. 26.5/27 เล่ม 2

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารเขียนเล่มกระทรวงมหาดไทย.

- ____. รัชกาลที่ 7 มท. 5.15/67 กลอง 3
- ____. รัชกาลที่ 8 มท. 53/21

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการกระทรวงยุติธรรม.

- ____. รัชกาลที่ 5 ย. 1/8, /15, /22
- ____. รัชกาลที่ 5 ย. 8.9/15 เล่ม 1

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงโยธาธิการ.

- ____. รัชกาลที่ 5 ยช. 1/32
- ____. รัชกาลที่ 5 ยช. 8.3/7
- ____. รัชกาลที่ 5 ยช. 8.4/3, /4, /5, /6
- ____. รัชกาลที่ 5 ยช. 9/7 เล่ม 1, /8 เล่ม 1, /13, /85 เล่ม 6
- ____. รัชกาลที่ 5 ยช. 57/1

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ.

- ____. รัชกาลที่ 7 รล. 6/15, /19
- ____. รัชกาลที่ 7 รล. 18/24
- ____. รัชกาลที่ 7 รล. 20/21, /59

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงวัง.

- ____. รัชกาลที่ 5 ว. 21/11
- ____. รัชกาลที่ 6 ว. 1/9

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

- ____. รัชกาลที่ 5 ศ. 1/13, /79
- ____. รัชกาลที่ 5 ศ. 8.3/2
- ____. รัชกาลที่ 5 ศ. 29/2

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารบรรณราชเลขาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ .

____. รัชกาลที่ 6 ศ. 7.2/8

____. รัชกาลที่ 6 ศ. 9.2/16

กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารส่วนบุคคล .

____. สม. 2.28/27 เล่ม 2

____. สม. 2.37/11 เล่ม 1

____. สม. 2.42/360 เล่ม 22, /401

____. สม. 2.47 /6

____. สม. 4/9

____. สม. 001/30

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 เอกสารชั้นต้นที่พิมพ์แล้ว

เสถียร ลายลักษณ์, ร.ค.ท. และคนอื่น ๆ (ผู้รวบรวม). ประชุมกฎหมายประจำศก.
20 เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมนต์, 2478.

2. เอกสารชั้นรอง

2.1 หนังสือและบทความในหนังสือ

กาญจนี พงจันทร์ และสาวิตรี กาญจนฤทธิธร. เศรษฐกิจศาสตร์ภูมิภาคเบื้องต้น.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

เกื้อกูล ยืนยงอนันต์. การพัฒนาการคมนาคมทางบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 194 หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

เกียรติ จิระกุล และคณะ. ตลาดในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2525.

จอห์น ครอบเฟอร์ค. เอกสารครอบเฟอร์ค. แปลโดย ไพโรจน์ เกษแมนกิจ. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

นักรตีพย์ นาดสุภา(บรรณาธิการ). วิชาการทุนนิยมไทย. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัคคิยา กรรณสูต. รวมเอกสารการเมืองการปกครองไทย
พ.ศ.2417 - 2477. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ชาติ เอี่ยมกระสุนธ์. สงครามแห่งกรุงสยาม. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2520.

ถัก พรหมมาณพ. ภูมิศาสตร์มณฑลกรุงเทพฯ. พระนคร : ชรรณพิทยาการ, 2474.

ทองสุข ชันทอง. "นิเวศวิทยาของเมือง." ใน ปัญหาของกรุงเทพฯ, หน้า 168-204.

กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1. พระนคร :
คุรุสภา, 2503.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4. พระนคร : คุรุสภา, 2504.

เทพฐ หับทอง. กรุงเทพฯสมัยคุณปู่. เล่ม 2. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2518.

- แน่น้อย คักคี่ศรี, ม.ร.ว. และคณะ. พระราชวังและวังในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 18. พระนคร : ศุภสภา, 2505.
- पालเลกัวซ์. เล่าเรื่องเมืองไทย. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร. พระนคร : ก้าวหน้า, 2506.
- ปิยนาด นุนนาค และคณะ. คลองในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- พิทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- มยุร วิเศษกุล. "ผังเมืองกับการเมือง." ใน 23 ตุลาคม, หน้า 160-165. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- มานพ พงศทัต และคณะ. บ้านในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ยอร์จ ฮอดส์ เฟลคัส. ดร.เรโนลด์ เฮาส์ หมอฝรั่งสามรัชกาล. กรุงเทพฯ : กองคริสเตียนศึกษาและบรรณศาสตร์ สภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยสำนักพิมพ์ สุริยบรรณ, 2525.
- แวกิม โรชิน. "วัฒนธรรมในเมืองกับสิ่งแวดล้อม." ใน วิทยาศาสตร์สังคม, หน้า 243-272. สุภัทร สุคนธาภิรมย์ (บรรณากร). กรุงเทพฯ : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, 2525.
- ศิลปากร, กรม. บันทึกเรื่องสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ ในศตวรรษที่ 17 เล่มที่ 1. พระนคร : ศุภสภา, 2521.
- _____. พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี. พระนคร : ศุภสภา, 2521.
- _____. จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวีและพระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร : พระจันทร์, 2510.
- _____. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. พระนคร : คลังวิทยา, 2506.
- สุนทรีย์ ศิลพิพัฒน์. มนุษยนิเวศวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.

สุริยานุวัตร, พระยา. ทรัพย์ศาสตร์. พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2518.

อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325-2416. แปลโดย
 ปรภายทอง สิริสุข, ม.ร.ว. และพรณี สรุงบุญมี. บัณฑิต อ่อนคำ
 (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
 2518.

2.2 บทความในวารสาร

"การประกันสังคม : ถึงเวลาแล้วหรือยัง." ปฏิญญา 4(10 พฤษภาคม 2525) : 13-16.

กำธร กุลชล และทรงสรรค์ นิลกำแหง. "วิวัฒนาการทางกายภาพของกรุงรัตนโกสินทร์
 ตั้งแต่วันออก : ตั้งแต่ก่อนเริ่มสร้างกรุงจนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง."

ศิลปากร 4-5 (ธันวาคม 2523-ธันวาคม 2525) : 221-244.

แจ่มส์ แมคคาร์ธ. "บันทึกการสำรวจและบุกเบิกในแดนสยาม." แปลโดย สุมาลี วีรวงศ์,
 ร.อ. วารสารแผนที่ (กรกฎาคม 2524-มิถุนายน 2526) : 50-184.

จำนงค์ อคติวัฒน์สิทธิ์. "พุทธศาสนากับนิเวศวิทยา." วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 12(มกราคม-กุมภาพันธ์ 2525) : 47-59.

ทวิช จตุวรพจน์. "นิเวศวิทยากับแนวความคิดปฏิวัติ." วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 1(ธันวาคม 2525) : 74-82.

ทวีศิลป์ สืบวัชณะ. "การลงทุนทางเศรษฐกิจของเจ้านายไทย : สถานภาพทางเศรษฐกิจ
 ที่เปิดโอกาสให้มีการลงทุน." รวมบทความทางประวัติศาสตร์ 5(มิถุนายน 2525)
 : 54-93.

สมเกียรติ วันทะนะ. "วิวัฒนาการชนชั้นกรรมกรไทยรอบสองร้อยปี." วารสารธรรมศาสตร์
 11(มีนาคม 2525) : 140-179.

สังคิต พิริยะรังสรรค์. "พัฒนาการขององค์กรจัดตั้งกรรมกรไทย พ.ศ.2401-2475."
วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 3(ตุลาคม-ธันวาคม 2526) : 1-41.

2.3 วิทยานิพนธ์

กาญจน์ สมเกียรติกุล. "การฉ้อราษฎร์บังหลวง : วิเคราะห์จากการพัฒนาประเทศในรัช
 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2411-2453." วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2519.

- กติกิ คันไทย. "คลองกับระบบเศรษฐกิจไทย(พ.ศ.2367-2453)." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2520.
- ญาณพล ยั่งยืน. "การศึกษาทางค่านิยมวิทยาเพื่อวางแผนป้องกันอาชญากรรมในเขต
กรุงเทพมหานคร(ฝั่งพระนคร)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- เนอมาลัย ราชภัณฑารักษ์. "พัฒนาการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย พ.ศ.
2435-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษย
วิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ทวีศิลป์ สัมวิณะ. "การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลางตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ.2411-2475)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิ
ชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- นพรัตน์ นุสสรธรรม. "การปฏิรูปกฎหมายที่ดินในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- นพวรรณ วชิราภิวัฒน์. "พระวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชา
นภาพเกี่ยวกับระบบราชการในช่วงพ.ศ.2435-2458." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524.
- ประภัสสร อินธิแสน. "บทบาทของสุขาภิบาลที่มีต่อการปกครองตนเองในท้องถิ่น ระหว่าง
ปีพ.ศ.2441-2476." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523.
- พรเพ็ญ อ้นตระกูล. "การใช้จ่ายเงินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พ.ศ.2453-2468." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- มณีรัตน์ แยมประเสวีรุ. "บทบาทด้านการบริหารแผ่นดินของเจ้าพระยามรราช(ปั้น สุขุม)
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

- วราวุฒิ โอสถารมย์. "การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชยกุล. "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ.2367-2453." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2524.
- สมชาย หลังหมอยา. "ปัญหาของชาวนาและนโยบายของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร. "ต้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ.2398-2453)."
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522.
- สุนทร อาสะไวย. "การพัฒนาระบบชลประทานในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ.2431-2493."
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2521.
- สมาลี บำรุงสุข. "การรวบรวมรายได้แผ่นดินในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว(พ.ศ.2416-2453)." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวั
ติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สุริยา วีรวงศ์. "ลักษณะสมัยใหม่ : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับชุมชน
เมืองภายในจังหวัดชลบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สุวิทย์ ไพบยวัฒน์. "วิวัฒนาการเศรษฐกิจชนบทในภาคกลางของประเทศไทย ระหว่าง
พ.ศ.2394-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อรทิพย์ เทสสิริ. "การถือครองที่ดินในประเทศไทย(พ.ศ.2444-2475) : ศึกษาเฉพาะ
กรณีมณฑลกรุงเทพฯ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- อัจฉราพร กุมพิตสมย์. "กบฏ ร.ศ.130 : ศึกษาเฉพาะกรณีการปฏิรูปการปกครองและ
กลุ่มทหารใหญ่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

- อัญชลี สุสายัณห์. "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่องสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- อุทิศ จิ่งนิพนธ์สกุล. "เศรษฐกิจวัดในกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2325-2453)." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- 2.4 เอกสารอื่น ๆ
- กนก วงศ์กระหัง. "การเกิดและการขยายเมืองกรุงเทพฯ : การศึกษาทางการเปลี่ยนแปลง." เอกสารวิชาการหมายเลข 21 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. (อัครสำเนา)
- เกริก เจ.เรโนลด์ส. "ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร." เอกสารวิชาการหมายเลข 8 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522. (อัครสำเนา)
- นิพนธ์ คันธเสวี. "คุณภาพชีวิต." ในรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องภาวะสังคมไทย. คณะอนุกรรมการบริหารโครงการเครื่องชี้ภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525. (อัครสำเนา)
- นุปนนาฏ สุวรรณมาศ. "การสร้างบ้านแปลงเมืองรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ : โครงสร้างเมืองทางด้านประโยชน์ใช้สอย 2325-2525." เอกสารวิชาการหมายเลข 24 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. (อัครสำเนา)
- มัทยา จารุพันธ์ และสุนีย์ มัลลิกะมาลัย. "กฎหมายควบคุมสภาวะแวดล้อมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม." สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. (อัครสำเนา)
- สุนทรী อาสะไวย์. "บทบาทของรัฐบาลและเอกชนในการพัฒนา : พิจารณาเฉพาะกรณีประวัติโดยการรังสิต พ.ศ. 2431-2457." งานวิจัยหมายเลข 1 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521. (อัครสำเนา)
- สุนทรী อาสะไวย์ และอัจฉราพร กมฺพพิสมัย. "ประวัติศาสตร์สังคมไทย พ.ศ. 2435-2475 : พิจารณาจากการจัดระเบียบการบริหารประเทศให้ทันสมัย และอิทธิพลของตะวันตกที่มีต่อสังคมไทย." เอกสารสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. (อัครสำเนา)

สุรพล สุคารา และคณะ. "ประวัติปัญหาสภาวะแวดล้อมในสมัยรัตนโกสินทร์." งานวิจัยจากเงินทุนอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางค่านิยมวิชาการของแต่ละสาขาวิชาในรอบ 20 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. (อัครสำเนา)

เอกสารภาษาอังกฤษ

Bews, J.W. Human Ecology. London : Oxford University Press, 1935.

Bowring, Sir John. The Kingdom and People of Siam. Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1969.

Hanks, Lucien M. Rice and Man : Agricultural Ecology in Southeast Asia. Chicago : Aldine Atherton, 1972.

Ingram, James C. Economic Change in Thailand. Stanford University Press, 1971.

Kormondy, E. J. (ed.) Reading in Ecology. Englewood : Cliffs, N.J. Prentice-Hall, Inc., 1965.

Odum, Eugene P. Ecology. New York : Hoh, Rinchart & Winston, 1963.

Ratchiffe, John. An Introduction to Town and Country Planning. London : Hutchinson & Co. Ltd., 1975.

Richardson, Harry W. Urban Economics. Middlesex : Penguin Books Inc., 1973.

Smailes, Arthur E., The Geography to Towns. London : Hutchinson & Co. Ltd., 1966.

Sternstein, Larry, Partrait of Bangkok. Bangkok : Bangkok Metropolitan Administration, 1982.

Wright, Arnold & Breakspear, Oliver T. Twentieth Century Impression of Siam. London : Lloyd's Greater Britain Publishing Company, 1908.

ภาคผนวก ก.

พระราชบัญญัติลักษณะนครบาล
สำหรับบังคับแลรักษาการมณฑลแลในจังหวัดกรุงเทพ

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าให้ประกาศทราบทั่วกันว่า จำนวนผู้นคนพลเมืองทุกวันนี้ทวียิ่งขึ้นทุกที ที่จะรักษาการนครบาลในจังหวัดกรุงเทพ ซึ่งเป็นราชธานีของประเทศสยาม ให้เป็นที่เรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า จำเป็นต้องจัดการนครบาลในจังหวัดกรุงเทพ ให้เป็นแผนกต่างหาก จากหัวเมืองทั้ง 4 ซึ่งรวมอยู่ในมณฑลกรุงเทพ แลวางแผนแบบแผนหน้าที่นครบาลในจังหวัดกรุงเทพ ไว้ให้ชัดเจน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ตราไว้เป็นพระราชบัญญัติสืบไปดังนี้ คือ

หมวดที่ 1

ข้อความเบ็จเสร็จ

- มาตรา 1 มณฑลกรุงเทพเท่านั้น คือ จังหวัดกรุงเทพ แลหัวเมืองอีก 4 หัวเมือง คือ เมืองนนทบุรี 1 เมืองประทุมธานี 1 เมืองนครเขื่อนขันธ์ 1 เมืองสมุทรปราการ 1 รวมกันเป็น 5 หัวเมืองด้วยกัน
- มาตรา 2 การนครบาลในมณฑลกรุงเทพนี้ ให้คงขึ้นอยู่ในเสนาบดีกระทรวงนครบาล ฯ มีอำนาจที่จะตรวจตราแลบัญชาการทั่วไป
- มาตรา 3 การนครบาลในจังหวัดกรุงเทพนั้น ให้มีสมุหะพระนครบาลตำแหน่งถือศักดินา 10000 ไร่ เป็นผู้บังคับบัญชาการคน 1 แลให้สมุหะพระนครบาลมีตำแหน่งที่จะเฝ้าในที่ประชุมเสนาบดีด้วย
- มาตรา 4 การนครบาลในหัวเมืองทั้ง 4 คือ เมืองนนทบุรี 1 เมืองประทุมธานี 1 เมืองนครเขื่อนขันธ์ 1 แลเมืองสมุทรปราการ 1 นั้น ให้คงอยู่ในตำแหน่งผู้ว่าราชการ เมืองบังคับบัญชาตั้งแต่ก่อน
- มาตรา 5 ตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล ตำแหน่งสมุหะพระนครบาลแลตำแหน่งผู้ว่าราชการ เมืองนั้น เป็นตำแหน่งที่ทรงพระกรุณาโปรดตั้งให้ข้าราชการอยู่ตลอด

เวลาที่พอพระราชฤทัย ที่จะให้รับราชการอยู่เพียงใด

หมวดที่ 2

ว่าด้วยอำนาจหน้าที่เสนาบดีกระทรวงนครบาล ในการพระนครบาลมณฑล
กรุงเทพฯ

- มาตรา 6 ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลมีตำแหน่งที่อยู่โดยปรกติ แลตั้งที่ว่าการอยู่ใน
จังหวัดกรุงเทพฯ
- มาตรา 7 เสนาบดีกระทรวงนครบาลมีอำนาจและหน้าที่ที่จะตรวจตราการนครบาลทั้ง
จังหวัดในกรุงเทพฯ แลหัวเมืองที่อยู่ในมณฑลกรุงเทพฯ ทุก ๆ เมือง แลให้
กราบบังคมทูลความซึ่งคิดเห็นในบรรดาการที่ควรจัดเพื่อระงับความเสื่อมเสีย
หรือเพื่อจะทำนุบำรุงการภายในบ้านเมืองให้ดียิ่งขึ้น
- มาตรา 8 ในการที่เกี่ยวข้องทั่วทั้งมณฑลก็ดี หรือว่าการที่เกี่ยวข้องกันหลายเมืองในมณฑลกรุงเทพฯ
ก็ดี ให้เสนอการนั้นต่อเสนาบดีกระทรวงนครบาล ๆ จะวินิจฉัยแลรับฉึกชอบมี
คำสั่งไปก็ได้ หรือถ้าเป็นการสำคัญ เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะนำความขึ้น
กราบบังคมทูลขอรับพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย แลกระแสพระบรมราช
โองการก็ได้
- มาตรา 9 ให้มีพลตระเวรประจำอาวุสสำหรับหัวเมืองขึ้นอยู่ในเสนาบดีกระทรวงนครบาล
กอง 1 สำหรับการที่จะรักษาความปรกติเรียบร้อยและคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย
ของบุคคลแลทรัพย์สินสมบัติในเขตรมณฑลกรุงเทพฯ ถ้าสมุหะพระนครบาลหรือผู้ว่า
ราชการเมืองหัวเมืองใดในมณฑลกรุงเทพฯ จะขอคำสั่งพลตระเวรนี้ช่วยใน
เวลาต้องการโดยเร่งร้อน เสนาบดีกระทรวงนครบาลมีอำนาจที่จะจัดพล
ตระเวรนี้ให้ไปรักษาการและช่วยราชการตามสมควร

หมวดที่ 3

ว่าด้วยอำนาจหน้าที่สมุหะพระนครบาล ผู้รักษาราชการในจังหวัดกรุงเทพฯ

- มาตรา 10 เขตท้องที่ซึ่งจัดให้อยู่ในหน้าที่นครบาลจังหวัดกรุงเทพฯ เพื่อการต่าง ๆ ซึ่ง
จะได้กล่าวต่อไปนั้น นับทั้งในเมืองนอกเมืองทั้งท้องที่อำเภอ แลท่าทอดจอกเรือ

ในจังหวัดกรุงเทพฯ ทั่วไป ถ้าแล้วเกิดเป็นข้อสงสัยในการที่จะกำหนด
เขตจังหวัดกรุงเทพฯ นี้ ให้นำความขึ้นเสนอต่อเสนาบดีกระทรวงนครบาล ฯ
เป็นผู้ที่จะตัดสินบังคับให้เรียบร้อย

มาตรา 11 ภายในเขตจังหวัดกรุงเทพฯ นั้น ให้นำที่ราชการเหล่านี้ขึ้นอยู่ในสมุหะ
พระนครบาล คือ

การกองตระเวร	1
การศุขภิบาล	1
การโยธา	1

กองตระเวร

มาตรา 12 ที่จะจัดแบบแผนขึ้นใหม่ในการกองตระเวรประการใด จะได้โปรดเกล้าฯ
ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นในภายหน้าต่างหาก ในเวลาปัจจุบันนี้ ให้ยกพนักงาน
งานตรวจตระเวรในจังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งเคยขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล
มาขึ้นอยู่ในสมุหะพระนครบาล แลให้สมุหะพระนครบาลมีอำนาจแลหน้าที่ที่
เอาเป็นธุระโดยเต็มกำลัง เพื่อจะจัดการเหล่านี้ ตามกระแสพระบรมราชา
นุญาต หรือพระราชานุญาตแห่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการ
แผ่นดินทางพระองค์ในสมัยเมื่อเสด็จออกนอกพระราชอาณาเขตรนั้น ให้
เรียบร้อยเจริญขึ้นโดยลำดับ คือ

1. การรับแลเลือกสรรคนเข้ารับราชการ เป็นพลตระเวร
2. การฝึกซ้อมแลสั่งสอนพลตระเวร
3. การสร้างสรรพเครื่องแต่งแลเครื่องใช้ในการพลตระเวร
4. การวางระเบียบแบบแผนบังคับการพลตระเวร
5. วิธีที่จะตั้งจะเลื่อนตำแหน่งและจะให้บำเหน็จในพลตระเวร

มาตรา 13 อำนาจแลหน้าที่ของพลตระเวร ซึ่งอยู่ในบังคับของสมุหะพระนครบาลนั้น คือ

1. ให้คอยสืบสวนแลแจ้งกิติศัพท์ซึ่งอาจจะเกิดเป็นเหตุผลเกี่ยวกับการรักษา
ความปรกติ ความสุขสำราญ แลความคุ้มครองคนทั้งปวง ให้สมุหะพระนครบาล
ทราบ

2. ให้คอยป้องกันอย่าให้คนประพฤทร้าย หรือประพฤดีให้เป็นความรำคาญแก่คนทั้งหลาย
3. ให้คอยสอดแนมและจับผู้ประพฤทร้าย มาให้เจ้าพนักงานพิจารณาตามกระบิลเมือง
4. ให้คอยตรวจจับคนในเวลาประพฤทร้าย หรือคนซึ่งมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่กับตัวอันเป็นสิ่งของส่อให้เห็นได้โดยเหตุผลอันสมควร ว่าคนนั้นได้ประพฤทร้าย หรือจะประพฤทร้าย และให้คอยตรวจจับคนซึ่งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจได้ออกหมายให้จับตามกฎหมาย
5. ให้กระทำการตามหน้าที่นอกจากที่ได้ความนี้ บรรดาที่มีแจ้งอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายลักษณะอื่น ๆ หรือหน้าที่ซึ่งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจะได้มีคำสั่งให้พลตระเวรทำนั้นทุกประการ

มาตรา 14 ให้ราชการในกองตระเวร เป็นแผนก 1 ต่างหากจากตุลาการ ที่จะพิจารณาและพิพากษาคะดีทั้งปวง เพราะฉะนั้นเมื่อพลตระเวรจับผู้หนึ่งผู้ใดไว้ ก็ให้กองตระเวรรีบส่งตัวผู้ต้องจับไปยังผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจในคดีนั้น อย่าให้ช้ากว่าที่จำเป็น เมื่อผู้พิพากษาได้ฟังรายงานของนายพลตระเวรแล้ว ก็ให้พิจารณายู่ต้องจับนั้น แล้วให้มีคำสั่งไปตามควร คือจะให้ปล่อยผู้ต้องจับเสียที่เดียวกันก็ดี หรือให้เรียกประกันก็ดี หรือจะให้คุมขังผู้ต้องจับไว้ ในระหว่างพิจารณาคะดีเรื่องนั้นก็ดี ก็ให้ส่งไปตามควรแก่รูปความ แลให้ผู้พิพากษารีบส่งรายการพิจารณาชั้นนี้ไปยังเจ้ากรมอัยการโดยเร็ว

มาตรา 15 ให้มีตำแหน่งผู้บังคับการกองตระเวรในจังหวัดกรุงเทพฯ คน 1 แลให้มีนายตรวจอยู่ในบังคับบัญชาของผู้บังคับการกองตระเวรอีกก็คนตามสมควรแก่ราชการ

มาตรา 16 ให้ยกเลิกกองไตสวนซึ่งมีอยู่ในกระทรวงนครบาลเสียแต่ภายใน 3 เดือนตั้งแต่วันที่ได้ประกาศตั้งพระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ในเวลาระหว่างนั้นให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับสมุหะพระนครบาลพร้อมกันจัดการที่จะให้กรมอัยการ หรือกรรมการใดใดซึ่งจะได้ตั้งขึ้น เพื่อให้บริการต่าง ๆ ที่ยังค้างอยู่ในกองไตสวน ทั้งตัวนักโทษในระหว่างพิจารณาและปล่อยคำ ส่วนวนสรรพจนหมายต่าง ๆ ที่เก็บรักษาไว้ ฯลฯ แลให้กองไตสวนแจ้งรายงานการไตสวนที่ยังค้างอยู่นั้น ให้ทราบด้วยทุกเรื่อง

มาตรา 17 ในคดีเล็กน้อย ที่มีผู้กระทำผิดลงข้อบังคับซึ่งตั้งขึ้นไว้เพื่อรักษาความคุ้มครอง ระเบียบร้อย แลหรือริกรรมความสุชของชนทั้งหลายในการเหล่านี้ให้เป็นอำนาจแลหน้าที่ของผู้บังคับการกองตระเวรที่จะเป็นโจทย์เอง หรือแต่งตั้งให้นายพลตระเวรคนใดเป็นโจทย์โดยหน้าที่ราชการฟ้องร้องผู้ต้องหาว่าลงละเมิดข้อบังคับนั้นนั้นต่อศาลซึ่งมีอำนาจอันสมควรในคดีเรื่องนั้น

มาตรา 18 การบังคับบัญชาคุกแลตารางในจังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล นั้น ให้ยกมาขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรม

การสุขาภิบาลสำหรับรักษาความสุชของมหาชน

มาตรา 19 ต่อไปภายหน้าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติตั้งเจ้าพนักงานสภาสุขาภิบาล ขึ้นอยู่ในสมุหะพระนครบาลสำหรับการไต่สวนเหตุที่เป็นอยู่ แลคิดอาณการที่จะจัด เพื่อรักษาความสุชของมหาชน ทั้งเป็นพนักงานที่จะช่วยจัดการนั้นด้วย แต่ในระหว่างเวลานี้ ให้มีนายแพทย์เป็นพนักงานสุขาภิบาลคน 1 กับผู้ตรวจการรักษาสอาดอีกมากน้อยตามสมควรขึ้นอยู่ในสมุหะพระนครบาล เมื่อสมุหะพระนครบาลได้ไปดูรักษาหรือกับนายแพทย์เห็นพร้อมกัน แลได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต หรือพระราชานุญาตของสมเด็จพระบรมราชินีนาถผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ในสมัยเมื่อเสด็จออกนอกพระราชอาณาเขตรนั้นแล้ว ก็ให้สมุหะพระนครบาล มีอำนาจและหน้าที่ที่จะเอาเป็นฐะตรวจจัดการเหล่านี้ เมื่อเป็นการได้ตกลงว่าจะจัดประการใด แลได้รับอนุญาตให้จ่ายเงินพอแก่การที่จะทำนั้นแล้ว คือ

- (1) จัดการชำระถนนและคลอง การเก็บ การเททิ้งทำลายของโสโครก และขยะมูลฝอย
- (2) จัดการแก้ไขให้น้ำบริโภคในจังหวัดกรุงเทพฯ ให้ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน
- (3) ตรวจตลาด ตรวจโรงฆ่าสัตว์ และเนื้อสัตว์ที่ขายเป็นอาหาร
- (4) ตรวจโรงพยาบาลคุกตาราง โรงประชุมคน โรงบ่อน และโรงหญิงนครโสภณิ เพื่อรักษาที่เหล่านั้นให้สอาดปราศจากโรคแลป้องกันโรคที่เกิดขึ้นอย่าให้เห็นคิดต่อไปได้มากมาย
- (5) ตรวจที่ป่าช้า ที่ฝังศพ แลที่เผาศพ ให้เป็นที่เรียบร้อย พ้นจากปฏิกูลต่าง ๆ

(6) จัดการอย่างอื่น ๆ ซึ่งจะทำความสุขความสะอาดในจังหวัดกรุงเทพฯ ให้เจริญยิ่งขึ้น และมีเหตความรำคาญของมหาชนให้น้อยไป

มาตรา 20 โรงพยาบาลในจังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งขึ้นอยู่ในกระทรวงธรรมการนั้น ให้ยกมาขึ้นในสมุหะพระนครบาล และให้นายแพทย์พนักงานศุขาภิบาลเป็นผู้ตรวจตรา กว่าจะได้มีสภาศุขาภิบาลขึ้นในภายหลัง

การโยธา

มาตรา 21 นอกจากการรถไฟ การโทรเลขไปรษณีย์ และการโทรศัพท์ 4 อย่างนี้ บรรดา การก่อสร้างและการรักษาของหลวงซึ่งเป็นการโยธาในจังหวัดกรุงเทพฯ นี้ เช่นการสร้างการรักษาดนหนทางก็ดี คลองและสะพานก็ดี ลำรางและท่อไชน้ำก็ดี โรงฆ่าสัตว์และโรงสูบน้ำก็ดี การจุดโคมไฟให้แสงสว่างก็ดี ฯลฯ ให้ยกมา อยู่ในบังคับของสมุหะพระนครบาล และให้มีนายกลผู้ใหญ่ในนคราภิบาลคน 1 นายช่างในนคราภิบาลคน 1 เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ช่วยราชการโยธาในสมุหะพระนครบาล และให้มีผู้ตรวจการและนายกลอีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ

มาตรา 22 การที่จะก่อสร้างอย่างใดใด ซึ่งนายกลผู้ใหญ่ หรือนายช่างในนคราภิบาลได้ ให้คิดแบบอย่างขึ้นนั้น ห้ามมิให้ลงมือทำการนั้นก่อนที่ได้หารือต่อนายแพทย์ พนักงานศุขาภิบาล หรือสภาศุขาภิบาล เมื่อสถานนั้นได้ตั้งขึ้นแล้ว แม้เจ้าพนักงานทั้ง 2 ฝ่ายนั้นไม่เห็นชอบด้วยกัน ถ้าหากว่าการที่จะทำราคาไม่เกินกว่าร้อยละ ให้สมุหะพระนครบาลหารือต่อผู้ชำนาญในการนั้น ๆ แล้วให้สมุหะพระนครบาลตัดสินให้เป็นเค็จขาดว่าจะควรทำประการใด ถ้าหากว่าการที่จะทำราคาเกินกว่าร้อยละขึ้นไป ก็ให้สมุหะพระนครบาลนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณารับพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย หรือในเวลาเสด็จออกนอกพระราชอาณาเขต ก็ให้ขอรับพระราชทานพระราชนิติบัญญัติสมเด็จพระบรมราชินีนาถผู้สำเร็จราชการแผ่นดินทรงองค์

หมวดที่ 4

ว่าด้วยอำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ว่าราชการหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพฯ

- มาตรา 23 ให้ผู้ว่าราชการหัวเมืองทั้ง 4 ซึ่งอยู่ในมณฑลกรุงเทพฯ คือเมืองนนทบุรี เมืองประทุมธานี เมืองนครเขื่อนขันธ์ แลเมืองสมุทรปราการ คงมีอำนาจเจ้าหน้าที่เหมือนกับผู้ว่าราชการเมืองอื่น ๆ ทุกประการ เว้นไว้แต่การพลตระเวนในหัวเมืองเหล่านั้นให้จัดรวมเป็นกองเดียว รวมเป็นพลตระเวนสำหรับหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพฯทั่วไป และมีผู้บังคับการพลตระเวนนี้คน 1 ขึ้นอยู่ในเสนาบดีกระทรวงนครบาล

หมวดที่ 5

ว่าด้วยข้อความเพิ่มเติม

- มาตรา 24 เมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลและสมุหะพระนครบาลได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต หรือพระราชานุญาตของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการ แนนดินต่างพระองค์ในสมัยเมื่อเสด็จออกนอกพระราชอาณาเขตรนั้นแล้ว ให้มีอำนาจที่จะตั้งกฎ หรือข้อมบังคับสำหรับรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ แลเพื่อจะให้การ เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้ตามเวลาอันสมควร แต่การที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้ก็ดี หรือตั้งกฎและข้อมบังคับต่าง ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ทำขัดขึ้นกับข้อสัญญาทางพระราชไมตรีที่ได้มีในระหว่างกรุงสยามกับต่างประเทศ ซึ่งคงใช้อยู่ในเวลานั้นได้
- มาตรา 25 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัตินครบาลสำหรับมณฑลกรุงเทพฯ รัตนโกสินทรศก 115 และให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่จะได้กำหนดประกาศตั้งสมุหะพระนครบาลเป็นต้นและต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่

เดือน

ร ศ

ภาคผนวก ข

พระราชกำหนด

สุขภาพบาล กรุงเทพฯ ๖ รัตนโกสินทร ศก 116

ศุภมัสดุพระพุทธศาสนากาล เป็นอศิกภาคล่วงแล้ว 2440 พรรษา ปัตถุบันกาลจันทรคตินิยม จุลศักราช 1259 ฤกษ์ฤกษ์สังวัจนระ กัตติกะมาศ กภาพักษ์อัฐมิมิตติ สุริยคติวิธีรัตนโกสินทรศก 116 พุศจิกายนมาศ โสฬสมะมาสาหคุณพิเศษฤฆววารปัญจมรัชกาล ทิงสคิมะสังวัจนระ อัฐฐะนุกยาธิกะ ปัญจะสศุทกระทสะ สะหัสสิมะทิวสเชทร ปริเฉทกาลกำหนด สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎมุนยรัตนราชรังษีวิงษ์วรุฒพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชินิกโรคม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศบรมชรรณิกมหาราชาธิราชบรมนารถมพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ

เสด็จออกณพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทบรมราชพิฆาน โดยสถานอุตราภิมุข ภายใต้พระมหานพพลเสวตรฉัตรเหนือรัตนบรยงค์ พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงษ์เสนาบดีรัฐมนตรีองคมนตรีกระวิชาติราชปริพัร ฝ่ายทหารพลเรือน ฝ้าทูลออกงสุลีพระบาทมงกช โดยกำหนดตำแหน่งเป็นอันคัมกับ

จึงมีพระราชเสาวนีกำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ด้วยการสุขภาพบาล กรุงเทพฯพระมหานครนั้น เป็นการสมควรที่จะตระเตรียมการขึ้นไว้ และจะได้จัดการให้สำเร็จบริบูรณ์เป็นแบบค่อไป เพื่อได้ป้องกันโรคภัยอันตรายของมหาชนนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมควรที่จะค้องตั้งเจ้าพนักงานสุขภาพขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล สำหรับให้ได้รับลงมือจัดการรักษาความสะอาดบางอย่างขึ้นในทันที เพื่อที่ป้องกันโรคภัยอันตราย ในกรุงเทพฯ แลให้สืบสวนตรวจการที่เกี่ยวในทางโรคภัยของมหาชนทั่วไป เพื่อจะได้กำริททำข้อบังคับ แลทำการค่าง ๆ ตามสมัยตามคราวอันสมควรแก่การรักษาความสะอาด ป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัย กับทั้งจะให้ได้เป็นระเบียบเรียบร้อยแล

งkungam ให้เป็นที่เจริญทั่วไปตลอดเขตแขวงพระนครนั้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ คือไปดังนี้

หมวดที่ 1

ว่าด้วยตั้งเจ้าพนักงานแพทย์สำหรับตรวจโรคกับ
ช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สำหรับตรวจรักษาความสะอาด
ป้องกันโรคกับอำนาจแลหน้าที่ของเจ้าพนักงานทั้งสอง
แลตั้งกรมสุขาภิบาลกรุงเทพ ฯ

มาตรา 1 ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล เลือกผู้สมควรเป็นเจ้าพนักงานสุขาภิบาล เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาตตั้งขึ้นในตำแหน่งสองนายตำแหน่งหนึ่ง เป็นเจ้าพนักงานแพทย์สุขาภิบาล ตำแหน่งหนึ่ง เป็นเจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาล ขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล แลให้กำหนดเงินเดือนแลเงินค่าใช้สอยสำหรับตำแหน่งนั้น เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาตด้วย

มาตรา 2 เจ้าพนักงานแพทย์สุขาภิบาลนั้น ให้อยู่ในบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล มีอำนาจหน้าที่สำหรับตรวจแลจัดสรรพการ ที่เกี่ยวเนื่องในการซึ่งจะต้องกระทำ ความซอม้บังคับในพระราชกำหนดที่ได้ตราไว้แล้ว หรือที่จะตราขึ้นต่อไปภายหน้า ในการรักษาความสะอาดให้ดีขึ้น กันโรคภัยอันตรายของมหาชน แลให้ทำรายงานแจ้งผลของการที่ได้ตรวจแลจัดการนั้น คำวินิจฉัยต่าง ๆ ที่เห็นควรจะต้องจัดทำขึ้น เพื่อเป็นการบำรุงความป้องกันโรคภัยอันตรายของมหาชน ยื่นเสนาบดีเป็นคราว ๆ แลทั้งต้องออกความเห็นแนะนำ กับกระทำการช่วยในการแพทย์ต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องในราชการของกระทรวงนครบาล ในเวลาเมื่อเสนาบดีจะให้กระทำนั้นด้วย

มาตรา 3 เจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาลนั้น ให้อยู่ในบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล มีอำนาจหน้าที่สำหรับตรวจแลจัดสรรพการ อันเกี่ยวเนื่องด้วยกระทำการ การบำรุงรักษา การเปลี่ยนแปลง หรือซ่อมแซมแห่งการปลูกสร้างที่ได้ทำขึ้นแล้ว หรือที่จะทำขึ้นแล้ว หรือที่จะทำขึ้นต่อไปในกรุงเทพฯซึ่งเกี่ยวเป็นการเกี่ยวแก่การรักษา

ความสะอาดป้องกันโรค เป็นต้นว่า ทลาค โรงฆ่าสัตว์ ที่ทำการสูบน้ำ ที่อามน้ำ โรงซักผ้า ที่ถ่ายอุจจาระ ที่ถ่ายปัสสาวะ ร้างถ่ายน้ำ ร้างถ่ายโสโครก การท่อน้ำ แลการต่าง ๆ สำหรับชนโสโครก อุจจาระ แลขยะมูลฝอย การทำที่ซึ่งไม่มีความสะอาดให้สะอาดขึ้น การชำระ แลรคน้ำถนน แลล้างรางโสโครก การกวาดถนนแลชนเครื่องโสโครก แลสิ่งที่เป็นที่รำคาญต่าง ๆ เป็นต้น

เจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาล ต้องทำรายงานแจ้งผลของการที่ได้ตรวจแลจัดขึ้นเหล่านี้ ยื่นต่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นคราว ๆ แลต้องร่างแบบอย่างการต่าง ๆ ท่างบประมาณจำนวนเงินทำการนั้น บางเมื่อที่จะต้องรับเหมา สำหรับกระทำการอย่างใด ๆ ในการรักษาความสะอาดป้องกันโรคภัยอันตราย ตามการที่เสนาบดีจะสั่งให้ทำนั้นด้วย

มาตรา 4 ให้เจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาลประชุมพร้อมด้วยเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นประธาน ในเมื่อเสนาบดีจะเห็นสมควรนัดประชุม ซึ่งจะมีเสมอไปเป็นคราว ๆ เพื่อปลุกษาการสุขาภิบาล ให้เจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) ซึ่งแจ้งความเห็นตามหน้าที่ของกรมสุขาภิบาล ในข้อความต่าง ๆ อันจำเป็นที่ต้องมีความแนะนำของเจ้าพนักงานแพทย์แลช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) นั้น ถ้าเรื่องที่ปลุกษาเจื่อน่าที่กัน เจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาลมีความเห็นไม่ต้องกัน เสนาบดีจะเป็นผู้ตัดสินให้เป็นการตกลง โดยได้รับความแนะนำผู้อื่น ซึ่งเสนาบดีจะเห็นสมควรหรือก็ได้ ถ้าข้อความที่ปลุกษา เจ้าพนักงานทั้งสองมีความเห็นต้องกัน แต่เสนาบดีมีความเห็นต่างไป ค้องนำเรื่องนั้นขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

มาตรา 5 เมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลจะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ออกกฎข้อบังคับ สำหรับการสุขาภิบาลที่คิดขึ้นใหม่ก็ดี แก่ข้อความหรือเลิกถอนข้อบังคับที่มีอยู่แล้วก็ดี หรือคิดทำการปลุกสร้าง อย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับการสุขาภิบาลนั้นก็ดี ให้นำความเห็นของเจ้าพนักงานแพทย์ หรือช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาล ตามเรื่องที่เกี่ยวข้องในหน้าที่ของฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายนั้นทูลเกล้าฯถวาย ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วย

มาตรา 6 เมื่อมีการรับเหมา เพื่อทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือเพื่อรับจัดส่งของ หรือ สิ่งสิ่งใด ๆ สำหรับทำการทั้งปวงอันเกี่ยวในการศุขาภิบาล ต้องจำหน่ายเงินเกินกว่า 300 บาทขึ้นไปแล้ว ต้องทำเป็นหนังสือให้ เสนาบดีกระทรวงนครบาลลงนามด้วย แลในหนังสือ รับเหมานั้นต้องแจ้งรายการ คือ

- ข้อ 1 ระบุการ หรือนำที่อันจะกระทำ หรือของที่จะต้องจัดส่ง
- ข้อ 2 ระบุสิ่งของที่จะต้องใช้
- ข้อ 3 จำนวนราคาเงินค่าจ้างทำการ หรือค่าของสิ่งนั้น
- ข้อ 4 กำหนดเวลาที่ทำการ หรือนำที่นั้น ๆ จะให้แล้ว หรือเมื่อใดจะส่ง สิ่งของให้ครบ
- ข้อ 5 ค่าปรับใหม่ในการที่ทำผิดข้อสัญญาเหมานั้นด้วย

มาตรา 7 เจ้าพนักงานแพทย์ แลช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาล ทำการโดยต่างหาก กัน หรือรวมกันอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี อยู่ในหน้าที่ได้บังคับบัญชาของ เสนาบดีกระทรวงนคร บาล ซึ่งจะไ้บังคับกรมศุขาภิบาล ให้มีเจ้าพนักงานผู้ช่วยราชการ เป็นต้นว่า สารวัตร ช่าง รอง (ผู้ช่วยเอนยินเนีย) คนทำแผนที่ ช่างเขียนแบบ ทิวอย่างคนแปลหนังสือ ล่าม เสมียน และคนงานต่าง ๆ นั้น ให้ เสนาบดีกระทรวงนครบาลกำหนดจำนวนจัดขึ้นจำเพาะการกรม ศุขาภิบาล ทำบาญชีจำนวนคนแลเงินเดือนค่าใช้สอยเบ็จเสร็จ นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นคราว ๆ ที่จัดการไป

หมวดที่ 2

ว่าด้วยการศุขาภิบาลที่กำหนดให้จัดให้ดีขึ้น

มาตรา 8 การรักษาความสะอาดให้ดีขึ้น เพื่อป้องกันโรคภัยอันตราย ให้ลงมือจัดให้เป็นไป ในเวลาเร็วที่สุดที่จะเป็นได้ ในกรุงเทพมหานคร กังรายการกำหนดต่อไปนี้ คือ

- ข้อ 1 การทะเลาะชยะเยื่อมูลฝอย
- ข้อ 2 การจักเว็จที่ถ่ายอุจจาระแลบัสสาวะของมหาชนทั่วไป
- ข้อ 3 จักการห้ามออกไปในภายนำอย่าให้ปลูกสร้าง หรือซ่อมเรือนโรงที่จะเป็น เหตุให้บังเกิดโรคได้
- ข้อ 4 ขนย้ายสิ่งโสโครกแลสิ่งทีราคาญของมหาชนไปให้พ้นเสีย

ตอน 1

การทะเลาะขยะเยื่อมูลฝอย

มาตรา 9 เสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้กำหนดให้กรมสุขาภิบาล จัดการตามที่เห็นสมควร ซึ่งจะได้ทำลายเสีย บรรดากองขยะเยื่อมูลฝอยเป็นอันมาก ที่มีอยู่ในเวลานี้ตามถนนหลวง หรือทางเดินแล ความริมฝั่งแม่น้ำ หรือคลองต่าง ๆ ภายในพระนครให้ลดน้อยลงไปโดยลำดับ แลการที่จะให้ไปไ้ตามกล่าวแล้ว ให้เสนาบดีกับเจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สุขาภิบาล จัดเป็นการจ้างเหมาให้ผู้รับเหมา ให้ผู้รับเหมาขนขยะเยื่อมูลฝอยไปในเวลา มีกำหนดโดยบันทุกเวียนหรือบันทุกเรือไปทิ้ง ในตำบลที่นอกพระนคร ซึ่งได้หาหรือควยเจ้าพนักงานแพทย์สุขาภิบาล ให้เลือกกำหนดแล้ว ว่าไม่เกิดเป็นเครื่องเคื้อกร้อนแลเป็นตำบล ที่จะไ้จัดการเผาขยะเยื่อมูลฝอยนั้น โดยทางที่จะจะไม่ไ้เกิดอันตรายไ้ค่อไป แลมูลเท้าของขยะเยื่อนั้น ถ้าจะใช้ให้ไ้ถมที่ลุ่มควย

มาตรา 10 บรรดาที่ทิ้งปวงซึ่งในเวลานี้มีกองสิ่งโสโครกทับถมอยู่นั้น ให้เจ้าพนักงานแพทย์ สุขาภิบาล แนะนำให้จัดการที่จำเป็นป้องกัน เพื่อจะไม่ไ้เป็นเหตุเกิดโรคขึ้นไ้

มาตรา 11 ให้กรมสุขาภิบาลจัดสิ่งสำหรับจะไ้รับฝุ่นฝอย หรือของเปื้อนเประมูลเท้า แลขยะเยื่ออันเป็นภาชนะเลื่อนไ้ หรือคองอยู่ประจำที่ในพระนครหลาย ๆ แห่ง สำหรับไ้ทิ้งบรรดาสิ่งโสโครกที่กล่าวแล้วนั้นชั่วสมัยหนึ่ง หรือจัดให้มีเวียนเดินไปทั่ว ๆ พระนคร ทุกวัน เปนกำหนดเวลารับ บันทุกบรรดาสิ่งโสโครกนั้น นำไปทิ้งยังตำบลที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อมีเวียน หรือสิ่งสำหรับรับขนของโสโครกจัดไว้สำหรับถนน หรือที่ตำบล ไคในพระนครแล้ว ผู้ไคผู้หนึ่งเอาของโสโครกทิ้งเอง หรือใช้ให้ไปทิ้ง หรือยอมให้ทิ้งลง ในถนนหรือที่ตำบลนั้นนอกจากเวียนหรือสิ่งสำหรับรับทิ้งนั้นแล้ว ผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับเปนเงินไม่เกินกว่า 16 บาท

เว้นเสียแต่ถ้าผู้ไคผู้หนึ่ง เอาของที่กล่าวไว้ในมาตรา 12 ข้อ 1 นั้นเอาทิ้งเอง หรือใช้ให้ไปทิ้ง หรือยอมให้ทิ้งลงในถนน หรือในเวียน หรือในสิ่งสำหรับรับของโสโครก นั้นแล้ว ผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับเปนเงินไม่เกินกว่า 16 บาท

มาตรา 12 ข้อ 1 ถ้าเจ้าพนักงานแพทย์ศุขาภิบาลยื่นรายงานให้กรมศุขาภิบาล จดหมายบอกกล่าวไปยังผู้หนึ่งผู้ใดที่ทำการค้าขายตั้งโรงโม่ข้อมสีหรือโรงงาน หรือตั้งโรงเลี้ยงสัตว์พาหนะอย่างหนึ่งอย่างใด มีม้าแลโคกระบือเป็นต้น หรือที่เลี้ยงแกะแพะ สุกร หรือเป็ดไก่ในเขตพระนคร กำหนดให้ย้ายสิ่งโสโครกต่าง ๆ ที่เกิดจากที่เลี้ยงสัตว์อยู่นั้น เป็นคราว ๆ ไปแล้ว ถ้าผู้ที่ได้รับจดหมายบอกกล่าวนั้นไม่กระทำตาม ผู้นั้นย่อมมีความผิดที่เกี่ยว เจ้าพนักงานไม่ต้องมีจดหมายบอกกล่าวตักเตือนอีกให้ลงโทษปรับผู้นั้นวันหนึ่ง เป็นเงินไม่เกิน 16 บาท ทุก ๆ วันไป ในเวลาซึ่งไม่ทำการอยู่นั้น

ข้อ 2 เมื่อช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลยื่นรายงานว่าควรจจะรับจ้างต่อผู้หนึ่งผู้ใด เพื่อทำการขนมูลสัตว์แลสิ่งโสโครกอันเกิดจากสุกร หรือเกิดจากสินค้า หรือเกิดจากโรงเลี้ยงสัตว์ หรือเกิดจากเรือสวน ไปจากที่แห่งใดแล้ว กรมศุขาภิบาลจะรับจ้างเหมาต่อผู้ใด เพื่อขนของโสโครกที่กล่าวไปจากที่ของผู้นั้นก็ได้ แต่ให้มีกำหนดข้อสัญญาที่เหมาะสม กับจำนวนเงินค่าจ้างแลเวลาที่จะให้แล้วเสร็จสิ้นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง สุดแต่เสนาบดีจะเห็นสมควร

ตอน 2

การจึกเว็จที่ถ่ายอุจาระแลปัสสาวะของมหาชนทั่วไป

มาตรา 13 ข้อ 1 ให้กรมศุขาภิบาลปลูกษาพร้อมด้วยเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ให้มีเว็จที่ถ่ายอันสมควรสำหรับราษฎรถ่ายอุจาระแลปัสสาวะได้โดยสะดวก ไม่เป็นที่เคื้อกร้อนแลจึกการรักษา แลชำระให้เรียบร้อยทุก ๆ วัน

ข้อ 2 อนึ่งกรมศุขาภิบาลจะออกใบอนุญาต ให้ตั้งเว็จสำหรับมหาชนเช่าถ่ายอุจาระ ตามแต่เจ้าพนักงานจะเห็นสมควรก็ได้

มาตรา 14 ข้อ 1 ถ้าเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลมีความเห็นว่า เรือนคึกคึกหรือที่บ้านคึกที่จะต้องให้มีเว็จตั้งขึ้นใหม่ หรือตั้งเพิ่มเติมขึ้นอีกในที่คึก ต่อกับเรือนคึกหรือบ้านแห่งใด ๆ ให้กรมศุขาภิบาลมีหนังสือแจ้งความไปยังผู้เจ้าของที่นั้น ๆ ให้จึกทำเว็จเช่นต้องการนั้น ให้แล้วภายในกำหนดตามสมควร

ข้อ 2 ถ้าผู้ใดที่ได้รับหนังสือแจ้งความให้จึกการตั้งที่กล่าวแล้วไม่กระทำตาม

ผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับ เป็นเงินไม่เกินกว่า 30 บาท และทั้งต้องปรับอีกไม่เกินกว่า วันละ 5 บาททุก ๆ วัน ในเวลาซึ่งไม่ทำตามจกหมายนั้น ๆ ด้วย

มาตรา 15 ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล ปลุกษาพร้อมด้วยเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) ศุขาภิบาล ทำข้อบังคับในการจัดขณอุจาระไปทิ้ง เพื่อจะชักจูงไม่ให้เททิ้ง อุจาระลงในคลอง แม่น้ำ ในรางน้ำ แลตามหนทางต่อไป

ตอน 3

การจัดห้ามต่อไปในภายหน้า อย่าให้ปลุกสร้าง
หรือซ่อมเรือนโรงที่จะเป็นเหตุให้บังเกิดโรคได้

มาตรา 16 ข้อ 1 ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด คิดจะปลุกสร้างหรือต่อเติมเรือนโรงใด ๆ ภายหลังเมื่อ ประกาศให้ใช้พระราชกำหนดคณนี้แล้วจะต้องมีหนังสือแจ้งความคิดที่จะทำขึ้นนั้น ไปยังกรม ศุขาภิบาล กับยื่นแบบตัวอย่างอธิบาย คือ

ประการที่ 1 ระบายรากแลระคัมพื้นชั้นต่ำที่สุดนั้น จะกำหนดสูงเท่าใด

ประการที่ 2 ถ้าเรือนจะมีเฉียดด้วย ให้แจ้งระคัมพื้นแลสูงเพียงใด

ประการที่ 3 จะจัดการถ่ายน้ำไค้อย่างไร

ประการที่ 4 แบบตัวอย่างค้ำหน้าเรือนนั้น จะทำเป็นอย่างไค้กับทั้งข้อ

อธิบายรายการที่จะคิคทำแลจะทำด้วยสิ่งไค้ด้วย

แลผู้ที่จะปลุกเรือนนั้น จะต้องทำตามคำสั่งของกรมศุขาภิบาลทุกสิ่งทุกอย่าง อันที่จะไค้แนะนำให้ปฏิบัติตามพระราชกำหนดคณนี้สร้างแลทั้งตามกฎข้อบังคับไค้ ๆ ซึ่งจะไค้ตั้งขึ้น เป็นการเนื่องจากพระราชกำหนด เพื่อป้องกันไม่ให้ปลุกสร้าง หรือต่อเติมคิคเรือนโรงที่จะเป็นอันตราย แลเป็นที่ประกอบให้เกิดโรคแก่ผู้ที่อยู่อาศัย หรือแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือรูปเรือนภายนอกจะไม่่งกงามสมคัมที่ทางถนน หรือค้ำบลที่จะสร้างขึ้นนั้น

ข้อ 2 คำที่ว่าปลุกสร้าง หรือต่อเติม คิคเรือนโรงนั้น ให้เข้าใจว่าการเพิ่ม เติม หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไค้ ๆ ซึ่งตลอดถึงทำรากใหม่ หรือเพิ่มเบ้องบนใหม่บนรากเก่า หรือแปลงคิคโรงที่ไม่ไค้ทำได้สำหรับให้คนอยู่แต่เดิมมา เป็นที่สำหรับคนอยู่ หรือแปลง คิคโรงเรือน อันแต่แรกไค้ปลุกไว้เป็นหลังเดียว ให้กลายเป็นหลายหลัง

มาตรา 17 ถ้าการปลูกสร้างใด ๆ อย่างที่กล่าวแล้วในมาตราข้างบนนั้น ลงมือทำหรือปลูกสร้างขึ้น โดยไม่ได้แจ้งความหรือส่งแผนที่จะอธิบายข้อความ ตามที่กล่าวแล้วนั้นก็ หรือทำการชักชวนผิดต่อความแนะนำ อันถูกต้องด้วยกฎหมาย ซึ่งกรมสุขาภิบาลส่งไปในเวลาใด ๆ ก่อนสิ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันมีกฎหมายแจ้งความไปนั้นก็ หรือกระทำการใด ๆ อันผิดต่อพระราชกำหนดนี้ หรือผิดต่อกฎข้อบังคับอันเนื่องในพระราชกำหนดนี้ก็ดี หรือถ้าจะทำการเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากแบบตัวอย่าง แลคำอธิบายรายการที่กำหนดจะทำ อันกรมสุขาภิบาลได้ตรวจเห็นชอบด้วยแล้วนั้น นอกจากได้รับอนุญาตด้วยหนังสือนั้นก็ ผู้ที่ชักชวนทำการปลูกสร้างตึกโรงเรือนนั้น มีความผิด ต้องมีโทษปรับเป็นเงินวันละ 10 บาททุก ๆ วันไป กว่าจะกระทำการเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง หรือทำลายตึกโรงเรือน ซึ่งได้ทำไม่ถูกต้องนั้นลงเสีย แต่อย่างไรก็ดี ถ้ากรมสุขาภิบาลไม่ได้ มีหนังสือออกความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดภายใน 30 วัน ตั้งแต่ได้แจ้งความแลยื่นแบบแผนที่ ทั้งคำอธิบาย ดังกล่าวมาในมาตรา 16 แล้ว ก็ให้ปลูกสร้างตึกโรงเรือนตามแบบอย่างที่ยื่นไว้ได้ โดยไม่มีความผิด

มาตรา 18 ห้ามไม่ให้ผู้ใด ๆ ปลูกสร้างตึกโรงเรือนอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมุ่งหลังคาหรือทำฝาด้วยแปก หรือใบไม้ หรือเสื่อหรือจาก หรือของอันเป็นเชื้อไฟ อันในระยะใกล้กว่า 10 วาจากเรือนหลังอื่น หรือแถวถนน นอกจากมีหนังสืออนุญาตแก่กรมสุขาภิบาล

ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งทำความผิดชดต่อมาตรานี้ ต้องมีโทษปรับวันหนึ่งเป็นเงินไม่เกินถึงค่าสิ่งทุก ๆ วันไป กว่าจะได้รื้อหลังคา หรือฝา ที่ทำผิดต่อพระราชกำหนดนั้นด้วย

มาตรา 19 ตึกเรือนทุก ๆ หลังที่จะได้ลงมือสร้างใหม่ ภายหลังประกาศให้ใช้พระราชกำหนดก่อนนี้แล้ว เป็นตึกเรือนสำหรับจะใช้เป็นที่ให้คนอยู่ทั้งหมด หรือแต่เฉพาะส่วนก็ดี ถ้ากรมสุขาภิบาลไม่ได้อนุญาตให้ทำอย่างอื่นไว้แล้ว จะต้องมีที่ว่างระหว่างข้างหลังเรือนต่อตึกเป็นบริเวณของตึกเรือนนั้น มีกำหนดดังนี้ต่อไป คือ

ถ้าตึกเรือนสูงไม่มากกว่าพื้น 2 ชั้น ต้องมีที่ว่างหลังตึกเรือนไม่น้อยกว่า 2 วา ถ้าตึกเรือนสูงพื้นมากกว่า 2 ชั้น ต้องมีที่ว่างหลังตึกเรือน ไม่น้อยกว่า 3 วา

ในที่ว่างที่กล่าวแล้วนี้ ไม่ให้มีการปลูกสร้างอย่างใด นอกจากเว็จ ที่อาบนำคริว แลโรงม้า ซึ่งจะต้องทำไม่ให้สูงกว่าระคัมเพดาน ห้องพื้นชั้นล่างของตึกเรือนนั้น แลที่ว่างนั้นต้องให้มีตลอดด้านของตึกเรือน (ไม่ต้องเสมอผนังตึกข้างหลังก็ได้)

ตอน 4

การขนย้ายสิ่งโสโครกที่ร่าคาญให้พ้นเสีย

มาตรา 20 กรมสุขาภิบาลจะต้องจัดการให้ขนย้ายสิ่งซึ่งเป็นที่ร่าคาญ และซึ่งจะทำให้เกิดโรค หรืออันตรายได้แก่มหาชนนั้นไปเสียให้พ้นจากถนนหลวง หรือจากที่ของเอกชนใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของกรมสุขาภิบาล อันต้องด้วยกฎหมาย แล้วจำเป็นแล้วให้ฟ้องผู้กระทำผิดละเมิดต่อมาตราใดมาตราหนึ่งในพระราชกำหนดนี้ยังโรงศาลด้วย แต่อีกประการหนึ่งให้กรมสุขาภิบาลมีหน้าที่ ๆ จักรักษา ถนน ทางน้ำ รางน้ำ กรอกทาง คลอง แลที่ใด ๆ ให้เรียบร้อย อย่าให้รกรโสโครกเปื้อนเประอะไ

หมวดที่ 3

ว่าด้วยกฎข้อบังคับ

ที่จะขยายจังหวัดการสุขาภิบาลให้กว้างขวางต่อไป

มาตรา 21 ข้อ 1 เมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลได้ประชุมปรึกษาพร้อมกับเจ้าพนักงานแพทย์แลช่างใหญ่สุขาภิบาล ทั้งได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ของพระราชกำหนดนี้แล้ว ก็ให้มีอำนาจตั้งกฎข้อบังคับเพื่อเป็นประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เห็นเป็นการจำเป็นสำหรับที่จะได้กระทำการทั้งปวง ในพระราชกำหนดนี้ เป็นอันสำเร็จไปก็ดี หรือโดยมีอำนาจแล้วตามพระราชกำหนดอื่น ๆ ก็ดีซึ่งไม่เป็นการขัดขวางต่อข้อความในพระราชกำหนดนี้ หรือพระราชกำหนดบทอื่น ๆ ที่ยังไม่ใช้อยู่ในพระราชอาณาจักรนั้น ก็ตั้งกฎข้อบังคับได้ทุกประการ

ข้อ 2 เสนาบดีกระทรวงนครบาล เมื่อได้ประชุมปรึกษาดังเช่นว่ามาในข้อบนแล้วนั้น มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือเลิกถอนกฎข้อบังคับอย่างใด ๆ หรือทำกฎข้อบังคับมาแทนใหม่อันใด ๆ ที่ไม่เป็นการผิดกับข้อความที่วางไว้ในพระราชกำหนดนี้ ได้ทุกประการ

ข้อ 3 ในการที่ทำกฎข้อบังคับนั้น เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะตั้งอัตราปรับโทษในความผิด ที่จะมีผู้กระทำผิดขึ้นต่อกฎข้อบังคับนั้น ๆ ก็ได้ แต่ค่าปรับในความผิดข้อหนึ่งอย่าให้เกินกว่า 40 บาท หรือถ้าเป็นความผิดยังชักขึ้นต่อข้อบังคับนั้น ๆ ต่อไป ให้ลงโทษ

ปรับเรียงวันได้ ไม่เกินกว่าวันละ 20 บาท ในระหว่างเวลาที่ยังขึ้นทาศึกอยู่นั้น

ข้อ 4 บรรดากฎข้อบังคับ ข้อความเปลี่ยนแปลง หรือข้อความเพิ่มเติม หรือข้อความเลิกถอน หรือข้อความคั่งใหม่ เปลี่ยนกฎข้อบังคับใด ๆ ก็ดี ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต แลได้ออกประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเสียก่อนแล้ว จึงจะเป็นอันใช้ได้

มาตรา 22 เจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) แลแพทย์ศุขาภิบาลต้องยื่นรายงานเป็นคราว ๆ ท่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลแจ้งด้วยความเจริญไปอย่างไร ของการจัการศุขาภิบาล แลของการรักษาความสะอาด ให้ดีขึ้นในกรุงเทพฯบางแห่ง หรือทั่วไปทุกแขวง โดยอาสาไสรยความรู้ นอกจากความที่ได้เห็น แลทดลองแล้ว แลโดยกำลังที่พอจะได้อาศัยอยู่อย่างใด ๆ เสนาบดีกระทรวงนครบาลต้องทำความเห็นในการที่จะคิคขยายจังหวัด จัการศุขาภิบาลขึ้นมูลเกล้า ๆ ถวาย เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้จัการแผ่กว้างต่อไปทั่วพระนครนั้นด้วย

หมวดที่ 4

ว่าด้วยข้อบังคับเบ็ดเตล็ด

มาตรา 23 พระราชกำหนดนี้ให้เรียกว่า "พระราชกำหนดศุขาภิบาลกรุงเทพฯ รัตน - โกลสินทรศก 116" ข้อความในมาตราทั้งหลาย เว้นไว้แต่มาตรา 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18 แล 19 รวม 8 มาตราแล้ว ให้ ใช้เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่การที่จะใช้ตามความในมาตราที่ยกเว้นไว้ ในตำบลหนึ่งตำบลใด หรือทั่วไปทั้งแขวงกรุงเทพฯ นั้น จะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ทราบต่อไปในภายหน้า

.....

ที่มา: รศท.เสถียร ลายลักษณ์ , ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ 16, หน้า 127-141.

ภาคผนวก ค.

กฎเสนาบดีกระทรวงนครบาล
ว่าด้วยป่าช้า แลนายป่าช้า

เนื่องจากการทำทะเบียนคนตาย ตามความในพระราชบัญญัติการตรวจสอบอายุซึ่งสามโนครวั แลการจดทะเบียนคนเกิด คนตาย คนย้ายตำบล พระพุทธศักราช 2460 บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่าสมควรจะวางระเบียบการป่าช้าที่ฝังศพ แลฝังศพ เผาศพ ไว้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลวางกฎประกอบพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังมีเนื้อความต่อไปนี้

กำหนดที่ฝังศพแลเผาศพ

ข้อ 1 ในท้องที่ตำบลใด อำเภอใด สมควรจะมีป่าช้าที่ฝังศพ หรือฝังศพ เผาศพ ที่แห่งใด เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะได้กำหนดแลประกาศให้ทราบทั่วกัน ถ้าแลในเวลาใด เสนาบดีกระทรวงนครบาลเห็นสมควร ก็มีอำนาจที่จะเลิกถอนที่ใดที่หนึ่งเสียได้

ข้อ 2 ให้เจ้าพนักงานท้องที่ออกใบอนุญาตให้ฝังศพ หรือฝังศพ เผาศพ ได้แก่เฉพาะที่ ๆ เสนาบดีกระทรวงนครบาลได้กำหนด แลอนุญาตไว้

ข้อ 3 เมื่อใดเจ้าพนักงานท้องที่เห็นความจำเป็นที่จะอนุญาตให้ผู้ใดทำการเผาศพในที่ใดโดยเฉพาะ จะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลไปขออนุญาตก่อน ถ้าในกรุงเทพฯ ให้รายงานไปยังกรมพระนครบาลในจังหวัดให้รายงานไปขออนุญาตจากนครบาลจังหวัด เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงอนุญาตให้ทำการได้

ว่าด้วยที่เก็บศพแลฝังศพ

ข้อ 4 ที่เก็บศพที่ ฝังศพที่ เผาศพที่ จะต้องอยู่ในความตรวจตราบังคับบัญชาของเจ้าพนักงานสุขาภิบาล แลผู้ปกครองท้องที่ในเรื่องรักษาความสะอาด แลป้องกันความรำคาญของสาธารณชน นายป่าช้าจะต้องกระทำตามจริงทุกประการ ตามความในข้อนี้ ไม่เกี่ยวกับการที่บุคคลจะเก็บศพซึ่งตายตามธรรมดาไว้ ในบ้านเรือนโคนประเพณี

ว่าด้วยการเผาศพ

ข้อ 5 เพื่อป้องกันความเดือดร้อนรำคาญของสาธารณชนในที่ใกล้เคียงอันจะพึงมีความรังเกียจกลั่น เพราะฉะนั้นให้นายอำเภอท้องที่มีอำนาจที่จะกำหนดเวลาปล่อยไฟได้ ตามสมควร

ศพคนอนาถา

ข้อ 6 ศพคนอนาถาซึ่งไม่มีญาติพี่น้องหรือมูลนายจัดการ ให้เป็นหน้าที่ของกรม
สุขาภิบาลจัดการ

ว่าด้วยนายป่าช้า

ข้อ 7 ผู้ใดจะเป็นเจ้านาที่รักษาป่าช้า หรือที่เผาศพ ในตำบลใด ให้แจ้งความ
แก่นายอำเภอท้องที่ เพื่อขอรับใบอนุญาตจากนครบาลจังหวัดต่อไป

ค่าแจ้งความนั้น ถ้าเป็นนายป่าช้าวัดหรือป่าช้าที่มีเจ้าของปกครองมีอำนาจอยู่ใน
ที่นั้น ต้องให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าของผู้ปกครองลงนามรับรองเห็นชอบมาด้วยในเรื่อง
ราว

ผู้ได้รับตั้งเป็นนายป่าช้าหรือผู้รักษาป่าช้าในที่แห่งใดตามความในกฎนี้ การตั้ง
ถอนย่อมเป็นไปโดยอำนาจนครบาลจังหวัด แต่เจ้าอาวาสหรือเจ้าของผู้ปกครองป่าช้าใน
ที่แห่งนั้นมีอำนาจบอกขอลงถอนได้

ถ้าเวลานายป่าช้าในที่แห่งใดว่างลง หน้าที่ความรับผิดชอบของตามกฎนี้ ย่อมตกอยู่
แก่เจ้าของผู้ปกครองป่าช้าในที่แห่งนั้นจะต้องประพฤติตาม

ข้อ 8 ในเวลาใด ถ้ามีการแก่งแย่งเกิดขึ้นด้วยเรื่องผู้ใดจะสมควรเป็นนายป่า
ช้า ให้นครบาลจังหวัดมีอำนาจที่จะงดใบอนุญาตนั้นไว้เสีย จนกว่าจะตกลงกัน หรือออกใบ
อนุญาตให้ผู้ใดคนหนึ่งเป็นนายป่าช้าขึ้นในทันทีก็ได้ ตามที่เห็นสมควร

หน้าที่นายป่าช้า

ข้อ 9 นายป่าช้ามีหน้าที่ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(ก) ศพ นายป่าช้าจะรับฝากไว้ชั่วคราวก็ดี นำมาฝังหรือเผาก็ดี จะต้อง
เป็นศพที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานแล้ว ห้ามไม่ให้ยอมอนุญาตให้ผู้ซึ่งนำศพไปโดยไม่มี
ใบอนุญาตสำหรับฝังหรือเผาในที่ ๆ คนรักษาอยู่นั้นเป็นอันขาด

(ข) เป็นหน้าที่นายป่าช้าผู้รักษาสถานที่นั้น ๆ จะต้องรายงานแจ้งเหตุใน
เรื่องที่มีผู้ฝ่าฝืนต่อความในข้อคั้นั้น ให้นายอำเภอทราบทันที เพื่อได้จัดการให้ผู้นำศพนั้น

รายงานอาการตายแลฟ้องร้องผู้ฝ่าฝืนต่อไป

(ค) ศพซึ่งได้รับอนุญาตให้ฝังหรือเผาไปจากเจ้าพนักงานแล้วนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของผู้รักษาป่าช้า หรือที่เผานั้น ๆ จะต้องจกแสดงข้อความตามที่คนใดกระทำความผิดในใบอนุญาต แล้วเก็บใบอนุญาตนั้นไว้ เมื่อสิ้นเดือนหนึ่ง ให้รวบรวมไปส่งนายอำเภอท้องที่ ๆ คนเป็นนายป่าช้าผู้นั้นทั้งสิ้น อย่างช้าไม่ให้เป็นกว่าวันที่ 7 ของเดือนใหม่

(ฆ) เมื่อนายอำเภอท้องที่หรือเจ้าพนักงานสุขาภิบาลได้ขอให้ช่วยเหลือในการฝังหรือเก็บศพ หรือเผาศพคนอนาถา เป็นหน้าที่ของนายป่าช้าที่จะต้องช่วยเหลือ

เรียกนายป่าช้ามาประชุม

ข้อ 10 ในเวลาใดเมื่อนายอำเภอหรือนายทะเบียนใหญ่เห็นเป็นการสมควรที่จะเรียกนายป่าช้ามาประชุมชี้แจงเพื่อระดมกันจัดการ หรือสั่งให้จัดการโดยเฉพาะในที่ ๆ อันเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะเพื่อเป็นการกุศลก็ดี หรือเป็นการป้องกันความรำคาญที่จะเกิดแก่สาธารณะ เพื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมป่าช้าก็ดี มีอำนาจที่จะทำได้

กำหนดโทษผู้กระทำความผิด

ข้อ 11 ผู้ซึ่งเป็นเจ้าน้ำที่รักษาป่าช้า หรือที่เผาศพ ถ้ายอมรับเก็บศพ ฝังศพ เผาศพ โดยผู้ที่น่าศพไปนั้นหาบบัญชีใบอนุญาตไม่ คำนึงถึงความผิดชั้นละหุโทษ ปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า 50 บาท

ข้อ 12 ผู้ใดฝ่าฝืนไม่กระทำตามที่ว่าไว้ในข้อ 4-9-10 แล 11 ใต้นครบาล จังหวัดมีอำนาจที่จะสั่งถอนใบอนุญาตเสียได้

ข้อ 13 ผู้ใดไม่มีหน้าที่เป็นนายป่าช้า ฝ่าฝืนกระทำการ ผู้นั้นมีความผิดปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า 50 บาท

นายป่าช้าคนใดที่ได้สั่งถอนใบอนุญาต หรือยกเลิกใบอนุญาตแล้วยังฝ่าฝืนกระทำการ หน้าที่นายป่าช้า ผู้นั้นมีความผิดตามประมวลอาญา มาตรา 127 ตอน 2

ข้อ 14 ผู้ใดชักชวนคำสั่งเจ้าพนักงานตามเวลาที่ไต่กล่าวมาใน ข้อ 4-5 และ 10
ผู้นั้นมีความผิดตามประมวลอาญา มาตรา 334(2)

กระทรวงนครบาล

กฎให้ไว้ ณ วันที่ 15 มิถุนายน พระพุทธศักราช 2460

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยายมราช

เสนาบดีกระทรวงนครบาล

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2460)

ที่มา: รศท.เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ 29, หน้า 250-254.

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ

Draft for Act regulating the position and Construction
of Factories

Seeing that there are already many factories in Bangkok and it is probable that in the future more will be constructed and that owing to their faulty construction many factories are a constant source of danger of causing fires to neighboring factories and houses and further that in the process of manufacture many noxious smells are produced which are a source of annoyance and danger to health to people living in that neighbourhood and reduces the value of neighbouring properties, and further that there are at present no regulations on the subject therefore.-

1. This Act shall be called the Factory Construction Act.

2. In this act a factory means any premises where-in is carried on for not less than four months in the whole in any one year any process for or incidental to making, altering repairing, ornamenting finishing or otherwise adapting for use transport or sale any article or part of an article, and where-in steam, water, or other mechanical power is used in aid of any such process. Every part of shall be considered to be a factory except any part used exclusively as a dwelling.

3. It shall not be lawful for any person to construct or begin to construct any factory in any place in the Monthon of Bangkok or to rebuild any factory in any place on which a factory has formerly existed, or materially alter or enlarge any existing factory without first obtaining the sanction of the Minister for Local Government.

4. When any person desires to construct a factory he shall submit to the Ministry for Local Government.

1. A statement with map showing the exact situation on which he wishes to construct the factory.
2. Plans and specifications of the buildings to be erected on the site of the proposed new factory, or of alterations he proposes to make.
3. A statement explaining the nature and description of the article it is proposed to manufacture and the process or processes that will be used.

5. Before granting sanction to construct the proposed factory the Minister for Local Government shall satisfy himself.

1. That the site selected is a suitable one for a factory for using the processes described, in that
 - (a) It will not be a nuisance to the people in the neighbourhood owing to the smells or noise produced in the process of manufacture.
 - (b) It will not be a source of danger of fire to neighbouring properties.
2. That a building constructed on the plans and specifications submitted will be built of materials and in a manner that the lives of the coolies working there-in will not be exposed to unnecessary risk.
3. That the disposal of the off-products of the processes of manufacture shall be done in such a way as shall not cause-

- (a) Danger to life or health of persons living in the vicinity.
- (b) Noxious smells
- (c) Danger of fire.

6. It shall be lawful for the Minister for Local Government either to prescribe alterations in the plans of the building so as to avoid the evils named above or to refuse sanction altogether.

7. Sanction to construct factories shall not ordinarily be granted if the factory is to be situated in the more crowded portions of the Town.

8. If any person.-

- 1. Constructs a factory without obtaining sanction.
- 2. Utilizes an existing building not formerly used as a factory for the purpose of a factory without obtaining sanction.
- 3. Alters or enlarges an existing factory without obtaining sanction.

He shall on first conviction before the Competent Court be fined not more than 1000/- or less than 500/- and for every second or subsequent conviction not more than 2000/- or less than 1000/- and pending the decision of the court all construction, alteration, or work shall be stopped.

ประวัติผู้เขียน

นางสาวเขวาร์รัตน์ พุฒิมานรดีกุล เกิดเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2498 ณ อำเภอ บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2520 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทอักษรศาสตร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2522 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 4 กองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ ได้แก่

1. เขวาร์รัตน์ พุฒิมานรดีกุล. "อึ้งย้งในรัชกาลที่ 5." ใน สะพาน : รวมบทความทางประวัติศาสตร์. หน้า 1-72. กรุงเทพฯ : แผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
2. เขวาร์รัตน์ พุฒิมานรดีกุล. "ชินกาลมาลีปกรณ์." ใน สะพาน : รวมบทความทางประวัติศาสตร์. หน้า 125-132. กรุงเทพฯ : แผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
3. เขวาร์รัตน์ พุฒิมานรดีกุล. "การแลกเปลี่ยนหัวเมืองมลายูกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในรัชกาลที่ 5." ใน 23 ตุลาคม. หน้า 136-145. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
4. เป็นผู้ร่วมวิจัยใน สุรพล สุคารา และคณะ. "การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี." งานวิจัยโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนายกรัฐมนตรี้, 2525.
5. เป็นผู้ร่วมวิจัยใน สุรพล สุคารา และคณะ. "ประวัติปัญหาสภาวะแวดล้อมในสมัยรัตนโกสินทร์." งานวิจัยจากเงินทุนอุดหนุนเพื่อเพิ่มทุนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางด้านวิชาการของแต่ละสาขาวิชาในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
6. เป็นผู้ร่วมวิจัยใน สุรพล สุคารา และคณะ. "แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี." งานวิจัยโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนายกรัฐมนตรี้, 2526.